

CAVALL DE FOC: vint-i-cinc anys d'un viatge d'abril (1996-2021)

La vida sol donar-te moments crucials pel teu desenvolupament personal i professional dels quals no n'eres conscient fins que passa el temps. Potser eixa siga una essència vital que fa aturar-nos de vegades en coses banals i deixem passar allò realment important. O potser estic fent-me major, doncs d'ací uns dies farà vint-i-cinc anys que tinc vint-i-cinc anys, i la perspectiva amb la qual analitze tot el que m'envolta, ha canviat substancialment el seu calibre.

PROLEGÒMENS

Seria allà pels inicis de 1995 quan un dia em va parar al meu carrer de Muro un xicot que es va presentar com a Miguel Ángel i que estava interessat en parlar amb mi sobre la composició d'una marxa mora. En aquella època érem veïns de carrer, tot i que Miguel Ángel Alcaraz és alcoià. Em digué que anava a ostentar el càrrec d'Alfereç Moro per la Filà Realistes de les Festes de Moros i Cristians d'Alcoi de l'any següent. Un dia va vindre a casa els meus pares i al quarto del piano xarrarem força estona sobre el projecte. Mitjançant amics comuns, em deia conèixer algunes de les meues obres escrites per a la festa: els pasdobles *Sara* i *El ti Salvador*, les marxes mores *Als Xaparro*s i *Rafel Casaca*, ... Em va comentar tot el que tenia pensat per a la representació de l'alferecia, qui seria el dissenyador de tot el boato (*José Moïña*) i com li faria il·lusió que jo li escriguera la marxa que l'acompanyara per tancar l'Entrada Mora d'Alcoi del 22 d'abril de 1996. Aquella proposta em va omplir d'emoció doncs seria la primera vegada que anava a escriure una peça per a les Festes de Moros i Cristians d'un poble que no fóra el meu. A més a més, com a músic, coneixia ben bé les festes alcoianes, i n'era conscient del caire d'auditori que és el carrer Sant Nicolau, l'atapeïda Plaça de la "Bandeja", el carrer Sant Llorenç....

Passats uns dies Miguel Ángel em va portar uns dibuixos sobre el disseny de tot el seguici de l'entrada així com uns esborranys sobre la seua carrossa. A més, el protagonista de tota la desfilada seria el símbol de la Filà Realistes: un cavall articulad de més cinc metres d'alçada que aniria darrere del seguici.

LA MARXA MORA

Però si hi ha una cosa que em va marcar molt va ser, precisament, el viure com Miguel Ángel i la seua família, Mercedes, Denise i Uriel, així com amics i filà preparaven tot. Aquell viatge d'una sola vesprada, portava darrere tot un mon de nervis, preparatius, idees, complicitats, emocions, ... em va fer veure amb claredat, que potser l'entrada era l'excusa: allò important era tot el procés per arribar-hi. El mite de l'Odissea d'Homer em va venir al cap i sabia que a la marxa havia d'haver un Ulisses melòdic i/o motívic que anara vivint tota l'experiència per arribar finalment a la Ítaca anhelada, com diu el poeta Kavafis: "... savi, com bé t'has fet, sabràs el que volen dir les Itaqes". Ja tenia la idea inicial per començar el treball i els nervis començaven amb pessigolles al cap i al cor. És una mena de sensació difícil d'explicar: el cor et demana escriure i la ment no està amb altra cosa que no siga cercar els materials. Ara calia buscar eixe Ulisses. I com moltes vegades ocorre, Ulisses em va trobar a mi.

Una vesprada, com tantes altres, estava donant classe de solfeig a la Unió Musical Contestana on hi estava treballant com a professor per aquells anys. Al moment de fer un dels dictats als alumnes des del vell piano de l'aula, dues tecles engroguides pel temps es varen enganxar la qual cosa provocà que sonaren a l'hora les tres primeres notes d'aquell dictat: DO, RE, SOL... Aquella sonoritat acordal sense la típica tercera sinó amb la quarta sospesa (sé que és una terminologia molt específica, però segur que ho entén molta gent) em va colpir l'atenció. Ja havia trobat la cèl·lula melòdica que hi cercava. L'atzar, com al llibre d'Homer, també havia entrat al joc de la marxa. El mateix procés de creació era un altre viatge a Ítaca particular: havia de deixar-me portar per tot el que em podia passar. A l'endemà començava l'escriptura de la marxa sobre una plantilla de banda impresa que comprava sempre que anava a Holanda per fer exercicis d'instrumentació. En ella vaig reservar un pentagrama per a les dolçaines, doncs a l'original de la plantilla aquestes no hi figuraven, clar. Segut al piano vaig repetir aquelles notes: DO, RE, SOL, ... DO, RE... Tot s'obria, tot cobrava sentit. Les notes em suggerien melodia i em parlaven d'una consonància harmònica. Ara calia buscar la forma de l'obra. Tot i saber que les marxes mores, en general, solen presentar les estructures típiques de les marxes militars i pasdobles, basades en el minuet francès, havia estudiat a fons les diferències estructurals que presentaven obres com les de José Mª Ferrero, José Pérez Vilaplana, Paco Esteve i, especialment, Amando Blanquer. Cadascú planteja una estructura diferent a les seues marxes mores i jo m'havia remullat amb aquella llibertat creadora que portava al darrere un clar coneixement del que es feia. I amb la idea del viatge d'Homer, vaig pensar en quin era el recorregut de l'Entrada d'Alcoi per que hi estigués present a l'estructura: la marxa començaria amb el protagonista que des de dalt la seua carrossa a Sant Nicolauet, observa com va passant el seguici; després recorre un primer carrer llarg i estret (Sant Nicolau) en forma de dansa que va acumulant tensió amb la superposició de melodies i amb el contrapunt dels metalls. En acabar, un *ostinato* rítmic basat en la cèl·lula primària aniria creixent en tensió, doncs des de Sant Nicolau es divisa la Plaça de la Bandeja i el seu campanar va creixent en la perspectiva visual. De fons unes campanes toquen el motiu melòdic d'Ulisses.... Es prepara l'entrada a la Plaça i ens endinsem en ella amb un coral polifònic, el primer fort de la marxa, on els valors rítmics s'allarguen i les harmonies simbolitzen un cant del poble que rep al protagonista sota el so de les campanes festives. Aquest coral es repeteix, doncs l'entrada pega la volta a la plaça. Hi ha una mena de final al Cantó Pinyó, després del qual es torna a un altra dansa que recorre l'estret carrer Sant Llorenç. Quan aquest esdevé avinguda i s'obri, la música torna a emular un moment de tensió acumulada doncs el viatge està a punt de concloure. Els arbres del Parterre fan de caixa acústica a l'últim fort, on el protagonista de l'inici apareix majestuós tot envoltat d'elements que han sortit al mig de la partitura. Ulisses arriba a destí ric en experiències i ple de coneixences. Aquesta és la Ítaca festera, la que ens dona la força per iniciar el viatge any rere any.

CAVALL DE FOC .. M. Mura de José R. Pascual Vilaplana, . . .

♩ = 52

stacc.

Flutes

Piccolo

Oboes

Bb Clarinet

Bb Clarinet

Alto Clarinet

Bass Clarinet

Bassoon

Saxophone

Alto I (or Soprano)

Alto II

Tenor

Baritone

Dolpina

Bb Cornets

Bb Trumpets

Longhorn

Horns

Trombones

Baritone

Bass

Timpani

Drums, etc.

Realment aquest plantejament em va motivar a escriure i, al viatge creatiu, anava descobrint coses noves. Hi havia temor, doncs pensava que allò no anava a agradar a ningú més que a mi. Però hi havia alguna cosa que no em permetia sortir-me de la ruta. Havia d'acabar el viatge. En octubre de 1995, quan la partitura estava acabada va vindre a ma casa l'Alfereç, Miguel Àngel. Li vaig explicar tot, em vaig seure al piano i vaig començar a tocar tot aquell seguit d'idees... Els seus ulls s'obrien com a plats i endevinava que no sabia molt be que estava escoltant. De sobte em diu: "*I això amb la banda sonarà be...*". Jo li vaig dir que sí. Però la seua cara sols va canviar quan en l'entrada va escoltar el resultat final. Encara el recorde dalt la carrossa amb ulls remullats de veritat festera.

L'ENTRADA

El dia 22 d'abril de 1996 seria la Banda de l'Associació Unió Musical de Bocairent i La Xafigà, institucions de les quals n'era jo el director titular per aquella època, qui anirien acompanyant la carrossa de l'Alfereç tot fent l'estrena oficial de *Cavall de Foc*. La carrossa de la Favorita aniria acompanyada de la meua banda, la Unió Musical de Muro que va interpretar una segona marxa extreta de *Cavall de Foc*, la "*Fanfarria per a la Favorita*". Fins i tot un ballet, el d'Ana Calvo, ballaria la meua primera marxa mora *Als Xaparros* interpretada per la Banda de "L'Avanç" d'El Campello. L'altra banda de la qual n'era director titular, l'A.A.M. "El Trabajo" de Xixona, acompanyaria l'esquadra especial a ritme de la bellíssima *Moros del Rif*, del meu mestre, *Rafael Alcaraz Ramis*. Diversos músics de La Xafigà, interpretarien danses i ritmes d'acompanyament al seguici, extrets de també del motiu principal de *Cavall de Foc*. Aquestes darreres peces foren utilitzades per escriure el *Ballet de Cavall de Foc* estrenat a l'Alferecia de la Filà Realistes d'Alcoi de l'any 2010. Diguem-ne que tot estava previst amb una mena de coherència sonora i vital, com una mena de lligam auditiu, per poder viure un moment únic i compartir-lo amb els que ens esperaven a peu de carrer i als balcons alcoians.

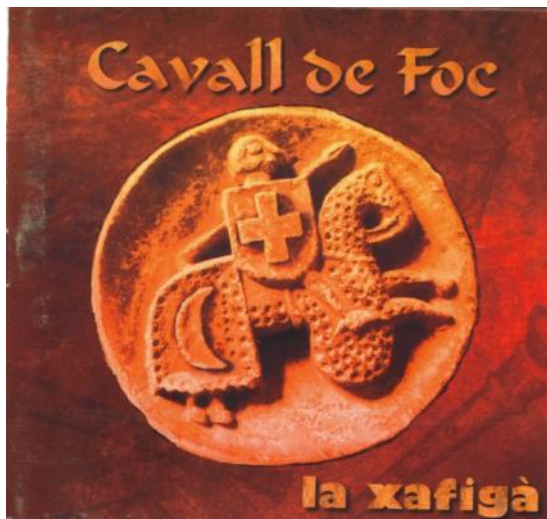
Aquell dilluns d'abril de fa, avui mateix, vint-i-cinc anys, estava ben nerviós doncs no volia traïr la confiança que Miguel Àngel havia dipositat en mi. Tenia molts aliats: els músics de Bocairent, Xixona, i Muro que havien emprés aquell projecte de forma molt entusiasta. Des que començarem a interpretar *Cavall de Foc* a Sant Nicolauet, el públic que ens envoltava va començar a aplaudir, sobre tot quan enmig de la marxa començà a caure una pluja que, de forma intermitent i generosa, ens acompanyaria tota la desfilada. Quan anava cara al meu amic Peris (qui des d'on estiga, se'n recordarà avui d'aquella vesprada) i li deia: "*Quina pena, no podia ploure un altre dia?*". Em contestava amb el seu somriure ple de felicitat i aprofitava per buidar l'aigua que s'acumulava a la campana de la tuba. No calia dir res més: hi estàvem gaudint i tot el demés, no importava. Em resulta molt difícil descriure tot allò però cada vegada que ressonen dins de mi les notes de *Cavall de Foc* rebotades sobre les belles façanes de les cases de Sant Nicolau, una tremolor em recorre el cos. Aquesta sensació no me la furtaran mai, és el bo que té ser músic i viure moments únics. Jo anava dirigint *Cavall de Foc* davant la banda i al fons del seguici veia volar les potes del Cavall Real tot presidint la perspectiva mentre la pluja mullava partitures i rostres. Recorde una imatge molt particular, quan una vegada havíem passat la Plaça de la Bandeja i encaràrem el Carrer Sant Llorenç, la meua cosina Pepi que estava a un balcó de l'Ajuntament (on ella treballa des de fa molts anys) encarava un telèfon a la banda i em llançava una besada a l'aire. A l'altra banda d'aquell fil telefònic, (ho vaig saber més tard), estava ma mare. "*Tia, escolta al teu fill*" diu que li va dir. La gent que presenciava la desfilada ens acarona amb un entusiasme molt especial, els músics ens miràvem amb una emoció compartida. La catarsi estava naixent de forma natural i espontània, amb la llibertat que sols el conreu honest de l'art provoca. El cel ens regalava de quan en quan uns moments de respir davant la pluja primaveral que no va poder apagar el foc d'aquella vesprada ni d'aquell cavall...

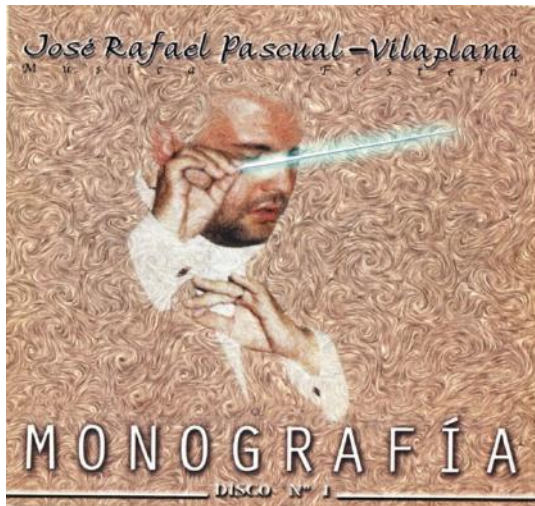
PER LA MEMÒRIA

Passada aquella experiència, *Cavall de Foc* formaria part d'un projecte de gravació ben especial. Sols un any més tard, apareixia enregistrat per la Banda de l'A.A.M. "El Trabajo" de Xixona i "La Xafigà" de Muro en dos CD's: el meu primer CD amb la banda xixonenca anomenat "*Música i Festa*" i el meu segon CD amb el grup murer que volgué titular-lo, precisament, "*Cavall de Foc*".

L'any 2000, la Banda de la Unió Musical de Muro, dirigida per mi mateix, gravaria el meu primer disc monogràfic on s'inclouria *Cavall de Foc*. Aquest CD, fou reeditat i re-masteritzat en 2015 amb el títol D'ANHEL'S.

Gravar una obra és deixar una petjada sonora d'un moment. Però després, cada vegada que escolte els CD's, em venen a la memòria no tant les obres, sinó més be els moments viscuts als assajos i al propi enregistrament. Quantes experiències i quanta vida gaudida amb la vehemència de la joventut i amb el goig de l'amistat!

ANECDOTARI

La història d'aquesta marxa mora està plena d'anècdotes i curiositats de les quals voldria compartir-ne algunes ara que el temps me les fa avaluar de forma diferent. La primera d'elles ocorregué en la sala d'assajos de la UM de Muro. M'havien convidat a dirigir *Cavall de Foc* al Concert de Música Festera de 1996 a Muro. En un assaig previ, i mentre dirigia, va entrar a la sala el meu mestre *Rafael Alcaraz Ramis*, el compositor murer que havia estat el meu primer professor d'harmonia i composició. En aquell moment me'n vaig adonar que no li havia mostrat encara la partitura d'aquella marxa, costum que havia consolidat amb les meues obres anteriors. El mestre venia a assajar una de les seues obres que també s'interpretaven al concert. En acabar l'assaig vaig anar a saludar-lo. "Això és teu?", em digué. Jo li vaig mostrar la partitura i passada una estona em digué: "A partir d'ara ja et puc considerar compositor". Aquella frase em va caure com un gran regal, doncs l'admiració i el respecte que li tenia al mestre Alcaraz, feia de les seues opinions un regal de gran vàlua per a mi.

En 1999 vaig rebre una telefonada molt sorprenent. Quan conteste a un número que no coneixia, una veu em diu: "Bona tarda. Eres Pascual Vilaplana? Em diuen Maria del Mar Bonet i soc cantat...". No m'ho podia creure, estava parlant amb una de les veus més importants de la cançó en català del segle XX. El motiu de la seua trucada era disculpar-se doncs havia posat de títol al seu últim CD, *Cavall de Foc*. I sols una vegada publicat, se'n havia donat de la coincidència amb la meua marxa i amb el CD de La Xafigà. Em va dir que havia estat tota una casualitat i que no coneixia el nostre treball abans. Jo li vaig agrair la trucada i amablement em va convidar a la presentació del seu CD (concert al qual no vaig poder anar i això ha fet que encara no haja tingut el plaer de coincidir amb ella).

Quan pense en aquella època en la qual escrivíem a ma les partitures, no puc deixar de recordar que cadascuna de les partitelles de la banda em podia costar quasi una hora de feina. Encara sento el caliu del tendur de casa els meus pares, en el qual em quedava quan toca casa se n'anava a dormir i jo aprofitava aquelles hores per copiar papers.

EPÍLEG

Cavall de Foc s'ha interpretat arreu la geografia espanyola i en diversos països europeus i americans per bandes tant professionals com amateurs. Una obra pensada per ser tocada al carrer, ha estat molt interpretada en diferents sales de concerts i en molts festivals de música. Al final, aquesta marxa, com moltes altres, pot esdevindre una al·legoria de l'autèntic significat de la Festa de Moros i Cristians com a manifestació que defineix la nostra cultura. I és que la Festa no és record de cap guerra, no parla de vencedors ni de vençuts. Per mi la Nostra Festa és generositat quan es comparteixen il·lusions i en fas partícips als que tens al voltant. Parlar de Festa és parlar de respecte per allò heretat i compromís per continuar-ho i deixar-ho com herència a les futures generacions. Festa és renovar emocions any rere any esperant allò que ja coneixes però que en cada edició festera cobra vida i sembla tot un món nou. Festa és l'aroma de les pastes damunt la taula del menjador esperant que vinguin forasters. Festa és emblanquinar les façanes per que venen dies grans. La Nostra Festa és recordar qui estava l'any passat i aquest any ja no hi és amb nosaltres. I tota aquest viatge sempre acompanyat amb música, el bagatge indissociable i eficaç per excel·lència.

Gràcies a Miguel Ángel Alcaraz, a la seua família, a la Filà Realistes d'Alcoi, als amics de Bocairent, Xixona i Muro per emprendre el viatge amb mi. Sense tots ells no hagués estat possible aquest *Cavall de Foc*. És més que evident que sóc un artista dependent, doncs depenc dels demés per fer el que faig. I em sento afortunat per que siga així. Avui, després de vint-i-cinc anys d'aquella vesprada d'un 22 d'abril a Alcoi, reivindico les paraules del poeta: "*Penso que he tingut sort de poder obrir els meus ulls ací...*".

José R. Pascual-Vilaplana
Barcelona, 22 d'abril de 2021